Cristina CORLA (HANȚ)

Grupul prepozițional în limba română. Trăsături distincte

C.C. – drd. , Universitatea „Aurel Vlaicu", Arad.

Abstract:

Prezentul studiu are ca obiectiv prezentarea generală a trăsăturilor grupului prepozițional în limba română. Punctul de plecare al analizei noastre îl reprezintă teoriile gramaticii generative, care consideră prepoziția clasă de cuvinte ce poate genera grup sintactic. Prima parte a articolului examinează conceptul de grup sintactic, având ca punct de reper cele două gramatici academice (GALR și GBLR). Cea de-a doua parte evidențiază particularitățile grupului sintactic care are drept centru o prepoziție / locuțiune prepozițională.

1. **Conceptul de grup sintactic**

Din perspectiva gramaticii generative, grupul sintactic se constituie ca unitate situată între cuvânt și propoziție și se referă la construcții de tip endocentric:

Grupul sintactic, concept fundamental al sintaxei moderne, reprezintă o proiecție a unui **cap lexical** / **centru** de grup, realizată pe baza actualizării disponibilităților combinatorii ale centrului. Grupul se caracterizează prin **coeziune sintactică** și **sintactico-semantică,** asigurată prin restricții de formă gramaticală impuse de centru (regim cazual, regim prepozițional,

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

restricții de acord sau de topică), mai rar, și prin restricții impuse de componente unele asupra altora (GBLR 2010: 16).

GALR și GBLR admit că proiecția sintactică se poate realiza numai de un centru lexical (așa cum reiese și din definiția citată), dar, în descrierile realizate claselor de cuvinte, sunt detaliate și exemplificate și situațiile în care elementele funcționale constituie grup sintactic cu termenul dominat (ne referim în special la prepozițiile funcționale și la conjuncțiile subordonatoare). Confuzia este generată probabil de prelucrarea diferită a teoriilor gramaticilor de tip generativ apărute în străinătate – unele lucrări admit că și clasele funcționale pot genera grup sintactic (centrul de grup este numit „slab"). Acest aspect primește relevanță pentru lucrarea noastră, dat fiind faptul că, în clasa prepoziției, sunt cuprinse atât elemente lexicale, cât și elemente funcționale. În ceea ce privește prepozițiile lexicale, lucrurile par să fie clare – acestea proiectează grupuri sintactice și se subordonează unui centru extern. Atunci când ne referim la prepozițiile funcționale, este necesar să optăm pentru una dintre cele două variante de interpretare. Dacă le considerăm centre de grup slabe, atunci proiecțiile lor vor fi tratate drept parte a grupurilor prepoziționale; dacă le contestăm statutul de capuri (fie ele și funcționale), atunci construcțiile sunt grupuri sintactice de altă factură – nominală, adjectivală, verbală, adverbială.

Grupul sintactic se particularizează prin următoarele trăsături: reprezintă o secvență de constituenți organizați în jurul unui centru sau cap de grup (cu excepția conjuncției coordonatoare, celelalte clase de cuvinte pot îndeplini acest rol), care impune termenului regizat anumite restricții (topică, regim cazual, regim prepozițional, acord). Grupul poate fi monomembru, atunci când conține numai centrul de grup, respectiv complex (centrul de grup + constituenții relaționați sintactic și semantic cu acesta). În funcție de valoarea morfologică a centrului se disting următoarele tipuri: grup nominal (subtipuri: centru nominal-substantiv, centru nominal-pronume, centru nominal-numeral), grupul adjectival, grupul verbal, grupul adverbial, grupul interjecțional, grupul prepozițional. Grupul prepozițional nu poate fi monomembru, ca atare nu poate avea realizare absolută decât în situațiile eliptice – acestea presupun recuperarea termenului dominat. În esență, definițiile date au la bază exclusiv criteriul sintactic: „[...]

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

un component al enunțului constituit dintr-o prepoziție cu statut de centru de grup și un alt element care depinde de aceasta (aparținând, de obicei, nivelului propoziției" (GALR II 2008: 124); „[...] este format din prepoziție, având statutul de centru de grup, și complementul său obligatoriu exprimat" (GBLR 2010: 324); „[...] grupul sintactic organizat în jurul unei prepoziții și dirijat de aceasta în calitate de cap de grup prin fenomenul sintactic de guvernare și de atribuire de caz, grup ce poate apărea în poziții distincte în ierarhia sintactică a unei propoziții, fie în poziții actanțiale, deci strâns legate de regent, fie în poziții circumstanțiale (deci slab legate de regent)" (DȘL 1997: 380).

2. **Specificul grupului prepozițional**

Grupul prepozițional prezintă particularități comune cu celelalte grupuri sintactice, dar și trăsături care îl diferențiază de acestea. Ne vom referi în cele ce urmează la caracteristicile specifice grupului prepozițional.

2.1. *Caracterul obligatoriu al determinantului*

În literatura de specialitate, se vorbește de caracterul tranzitiv al prepoziției (Leuven și Melis 2001, Gaatone 2001, Adler și Kurzon 2008, Geană 2013), concretizat în obligativitatea existenței unui termen dominat: *lucrează **în**, am reușit **grație**, privește **în jurul**.* În limba română, situațiile de utilizare absolută a prepoziției sunt rare și explicabile gramatical prin fenomenul elipsei. Rareori, prepoziția poate apărea fără termenul dominat, dar acesta este recuperabil din context: *Cum doriți să fie cafeaua: cu lapte sau **fără**? **Cu**! Vorbim **după**.*

O altă situație pe care am întâlnit-o în analizele gramaticale este aceea de schimbare a statutului jonctivului: *Sunteți pentru lege sau **împotrivă**? Privește spre tine și **în jur**.* Cuvintele evidențiate nu mai au valoare de prepoziție / locuțiune prepozițională, ci sunt adverbe. Există și enunțuri în care prepoziția cu regim de genitiv și adverbul din care provine au formă omonimă: *Sunt **contra** fumatului. Iar sunteți **contra**?* Dezambiguizarea se poate realiza prin substituirea cu termeni care au formă specifică pentru fiecare dintre clasele amintite: *Sunteți împotriva **fumatului**.* – prepoziție; *Sunteți **împotrivă**?* – adverb.

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

2.2. *Funcționarea în structură ternară*

Prepoziția funcționează într-o structură ternară, formată din doi termeni lexicali plini și din prepoziție – prepoziția are capacitatea de a lega termenii, instituind un raport de subordonare între aceștia –, este, de altfel, singurul element jonctiv la nivel intrapropozițional. Gramatica actuală încadrează prepoziția între categoriile gramaticale fundamentale alături de nume, verb și adjectiv. Relația stabilită poate fi privită atât din punct de vedere sintactic, cât și la nivel semantic. La nivel **sintactic**, prepoziția stabilește o dublă relație – pe de o parte, regizează un termen în calitate de centru de grup și îi impune acestuia anumite restricții gramaticale (mai multe, în cazul numelui, mai puține, dacă termenul dominat este un adverb sau un verb la formă non-finită); atunci când termenul este un nominal, relația dintre prepoziție și acesta se stabilește prin recțiune – centrul de grup îi impune nominalului anumite categorii gramaticale pe care el nu le posedă în mod intrinsec: caz, determinare, gen[1] și număr. Pe de altă parte, prepoziția funcționează ca jonctiv prin subordonarea întregului grup unui centru de grup extern[2]. La nivel **semantic**, prepoziția funcționează ca predicat[3] de tip special, relațional – are rolul de a lega două componente dintre care unul se constituie el însuși ca predicat, iar celălalt, dependent de prepoziție, se concretizează prototipic prin nominal și are actualizare obligatorie.

2.3. *Coeziunea cu termenul regizat – insula sintactică*

Coeziunea termenilor în grupul sintactic prepozițional este foarte strânsă – se vorbește, în acest sens de constituirea unei insule sintactice (Van Riemsdijk 1978, Leuven și Melis 2001, Melis 2003). Construcțiile prepoziționale sunt protejate de anumite operații sintactice: în limba română nu este posibilă detașarea prepoziției de termenul dominat, nici deplasarea ei, decât în condițiile dislocării întregii structuri. În schimb, în funcție de coeziunea forte sau slabă a grupului prepozițional, pot fi inserați termeni care permit distanțarea capului de determinantul obligatoriu. Astfel, dacă termenul regizat este un nominal, acesta poate fi precedat de alți determinanți adjectivali: *A așezat caietul* ***pe*** *curata, colorata și atrăgătoarea* ***față de masă****. Luptă* ***împotriva*** *acestui* ***viciu****. S-a făcut de râs* ***în fața*** *tuturor acelor cunoscuți* ***oaspeți****.* Dacă prepoziția domină un adjectiv, nu este posibilă îndepărtarea celor doi termeni: ***De mică*** *a știut ce e frica. Nu mai poate* ***de obosită****.* ***Din***

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

***alb** s-a făcut verde. **De foarte mică** a știu ce e frica. Nu mai poate **de extraordinar de obosită**. **Din prea alb** s-a făcut **prea verde**.* Când determinantul se realizează prin verb la forme non-finite, coeziunea grupului prepozițional este foarte puternică, fapt ce determină imposibilitatea inserării unor termeni între prepoziție și cuvântul dominat: *A plecat **fără a saluta**. Vine **pentru a privi** peisajul*[4]. ***De citit**, a citit.* Același comportament are grupul prepozițional alcătuit din prepoziție și adverb: ***Până acolo** mai are mult drum de străbătut. Pleacă **de aici**!*[5]

Situația prepozițiilor subcategorizate sau semilexicale este puțin diferită: ele realizează o relație mai intimă cu termenul din stânga prin faptul că acesta selectează prepoziția, fapt ce determimă ocurența în această poziție a unei singure prepoziții: *a apela **la**, a depinde **de**, a consista **în**, conform **cu**, egal **cu**, sinonim **cu**, departe **de**, referitor **la***. În acest caz, prepozițiile reprezintă o restricție sintactico-semantică a unui centru de grup extern – suprimarea prepoziției determină transformarea propoziției în enunț nereperabil gramatical: *El apelează. Acționează conform. Noi contăm. Acțiunea consistă.* Unii regenți admit două prepoziții: *a consta **în** / **din**, a fi apt **de** / **pentru***. Și în aceste situații este permisă inserarea unor termeni atât între regent și grupul prepozițional, cât și în interiorul grupului: *El apelează <u>des</u> **la** <u>acești</u> **oameni**. Nu suntem apți <u>întotdeauna</u> **de** <u>asemenea</u> **fapte**.*

Observația 1: Coeziunea este mult mai puternică în cadrul construcțiilor devenite fixe de genul cuvintelor compuse sau a locuțiunilor alcătuite cu ajutorul prepoziției: *floare-**de**-colț, Albă-**ca**-Zăpada, **pe** neașteptate, **în** vârstă, **pe** nepusă masă, nemaipomenit **de**, destul **de**, fel de fel **de**.*

Observația 2: În limba română, prepoziția nu fuzionează cu termenul dominat, ci se concretizează întotdeauna ca element distinct. Cazurile de fuzionare a componentelor grupului prepozițional s-au produs în timp și constă fie în transformarea unor locuțiuni în cuvinte compuse prin aglutinare, fie în alipirea unor prepoziții: *acasă (ad+casa), alene (ad+lene), afund (ad + fund), alături (ad+lature), amurg (ad+murg), adesea (ad+des), alipi (ad+lipi), asfinți (ad+sfânt), amâna (ad+mâne), totdeauna (tot+de+una), odinioară (una+de+una+hora), dedesubtul (de+de+sub), deasupra (de+asupra), despre (de+spre), din (de+în), încât (în+cât), cuminte (cu+minte);*

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

2.4. *Echivalența grupului cu alte clase de cuvinte*

Cele mai multe grupuri prepoziționale pot fi echivalente cu grupuri adverbiale: *A plecat* ***spre casă*** *= a plecat acolo. Vine* ***peste*** *două* ***zile*** *= vine atunci. Acționează* ***ca un hoț*** *= acționează cumva.* Grupurile prepoziționale care au drept centru o prepoziție de tip funcțional au comportament diferit: cele care ajută la exprimarea analitică a cazurilor genitiv sunt sinonime fie cu grupuri nominale (substantivale sau pronominale): *Este mama* ***a*** *doi* ***copii*** *= mama* ***copiilor/lor****; A plecat fiul* ***de împărat*** *= fiul* ***lui/împăratului****; dă* ***la mama*** *cartea = dă-i* ***ei/mamei****,* fie cu grupuri adjectivale: *Acesta este fiul* ***de împărat*** *= fiul* ***împărătesc****; fiul* ***de împărat*** *= fiul* ***său****.*

2.5. *Natura morfologică a termenului dominat*

Una dintre problemele pe care le ridică relația prepoziției cu termenul dominat este legată de calitatea morfologică a celui din urmă. În tradiția gramaticală, se vorbește de prepoziție întotdeauna prin referire la regimul cazual al acesteia. Se recunoaște astfel că prepozițiile pot impune unul dintre cazurile genitiv, dativ sau acuzativ și că, în limba română, prepozițiile au regim cazual unic.[6] Două aspecte, strâns legate între ele, se cuvin discutate în acest sens: faptul că determinantul prepoziției nu este întotdeauna un nominal, respectiv ce se întâmplă cu regimul cazual atunci când prepoziția este urmată de clase de cuvinte care nu au categoria gramaticală a cazului.

Să luăm următoarele exemple: ***Din roșu*** *s-a făcut galben. A reușit* ***fără a se strădui****. Cartea este* ***pentru citit****. E mult de mers* ***până acolo****.* Se observă că în toate enunțurile date prepoziția regizează un termen de factură non-nominală. Ca atare, deși nominalul pare să fie determinantul obligatoriu privilegiat al prepoziției, el nu este și determinant exclusiv. În general, problema regimului cazual al prepoziției în asemenea contexte este fie ignorată, fie tratată în treacăt. Majoritatea gramaticienilor se mulțumesc să înregistreze exemplele fără a pune în discuție funcționalitatea prepoziției. Un spațiu mai larg de analiză se acordă adjectivului însoțit de prepoziție. Putem distinge, în acest sens, două interpretări majore: pe de o parte, se acceptă faptul paradoxal în sine că un adjectiv (termen acordat prin excelență) se subordonează în același timp prin acord unui nominal (***Din mic*** *s-a făcut mare (el).*

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

Din mică** s-a făcut mare (ea).*) și este dominat de prepoziție, formând împreună cu aceasta un grup prepozițional ce îndeplinește, de obicei, funcția sintactică de complement prepozițional (Din alb** s-a făcut gri*), circumstanțial de cauză (*Nu mai putea **de supărată***), circumstanțial de timp (***De tineri** se știu*) etc. Pe de altă parte, există opinii conform cărora prepoziția nu poate domina un adjectiv (principiul unicității mijlocului de subordonare) și, drept consecință, termenul regizat de aceasta s-a substantivizat (Neamțu 2006-2007, Chiorean 2009). Din acest punct de vedere, structura trebuie tratată în cadrul nominalelor. Soluțiile mixte de interpretare dau naștere ambiguităților. De pildă, Bejan susține că prepozițiile nu au regim atunci când însoțesc adjectivele, drept urmare, termenul cu prepoziție se subordonează prin acord unui nominal (Bejan 1995: 259) *O știu pe Anca **de mică*** (acuzativ), *Ea strălucește **de frumoasă*** (nominativ). Pe de altă parte, admite că prepoziția își exercită funcția relativă și structura îndeplinește funcția sintactică de circumstanțial de timp, de mod, relativ etc. Altfel de lectură realizează Coteanu – vorbește de superlativul ascuns: ***De harnic**, nu-l întrece nimeni. **De leneș** ce era, nici bucătura la gură nu și-o ducea. =* superlative absolute care „rezultă din combinarea unui comparativ de egalitate cu un predicat negativ și poate fi analizat astfel*: (Atât) de harnic este (ca nimeni altul, deci) nu-l întrece nimeni*” (Coteanu 1982: 91).

Gramatica generativă admite că structurile trebuie receptate drept grupuri prepoziționale formate din prepoziție-centru de grup cu regim de acuzativ și adjectiv; grupul în ansamblu îndeplinește funcțiile sintactice de circumstanțial de timp (*O știm **de mică***), de mod (*Omul părea mai mult mort **decât viu***), de relație (***De mândră**, era mândră*), obiect prepozițional (***Din negru** s-a făcut alb*), circumstanțial de cauză (*Strălucește **de elegantă***), complement predicativ al obiectului (*Te-au luat **drept fraier***) etc.

Există și o teză a dublei subordonări:

„Dat fiind însă faptul că adjectivul / participiul din structurile de acest tip stabilește o relație de dublă subordonare (atât față de verb, cât și față de un nominal, uneori subînțeles, relație evidențiată prin acord, cf. ***Din îmbujorată,** fața i s-a făcut / i-a devenit palidă. < Deși era îmbujorată, fața i s-a făcut / i-a devenit palidă*), grupul prepozițional adjectival a fost exclus din clasa de substituție a complementului prepozițional

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

și încadrat la poziția sintactică numită predicativ suplimentar, ca și grupul prepozițional nominal din construcții ca ***Din prinț**, tânărul s-a transformat / prefăcut în broscoi. < Deși era prinț, tânărul s-a transformat / prefăcut în broscoi*" (GALR II 2008: 441).

Cea de-a doua situație este mai complicată: prepoziția regizează fie un verb la infinitiv / gerunziu / supin (forme non-finite), fie un adverb. Întrebarea care se pune este dacă mai pot fi considerate aceste structuri grupuri prepoziționale din moment ce prepoziția nu impune nici restricții de caz, nici restricții de articulare, nici rol tematic (în literatura de specialitate rolul tematic este tratat numai în legătură cu grupul nominal). Nu credem că este suficient să înregistrăm posibilitățile combinatorii, ci este necesar să punem sub semnul întrebării modul de funcționare a acestor construcții. Este evident că prepoziția își manifestă totuși rolul relațional, dovadă că structurile nu pot apărea fără ea: *A reușit a se strădui. Cartea este citit. E mult mers acolo.*

2.6. *Unicitatea determinantului obligatoriu*

Se admite în teoria gramaticală faptul că prepoziția nu domină decât un singur determinant. Problema merită o analiză atentă. Să examinăm contextele în care prepoziția pare să fie centru de grup pentru doi determinanți obligatorii, aflați în relație de coordonare: *Este **pentru colegii** și **prietenii** tăi. Masa este **din lemn** și **fier**.* Există și în acest caz două poziții – repetarea prepoziției nu este obligatorie, respectiv se impune reluarea prepoziției indiferent de context. Ne raliem celor care susțin că este necesară recurența prepoziției, dat fiind faptul că ea reprezintă de fiecare dată centru de grup sintactic. Prin urmare, existența a doi termeni dominați de aceeași prepoziție este doar o aparență. Comportament asemănător manifestă prepozițiile cu regim de genitiv dublate prin pronume semiindependente: *Luptă **împotriva traficanților** și a susținătorilor acestora.* Chiar dacă nominalele în genitiv sunt coordonate, cel de-al doilea determinant (*susținătorilor*) nu este regizat de prepoziție, ci de pronumele *a* care ține locul jonctivului.

Observație: coordonarea se poate realiza între termeni dominați de prepoziții cu același regim: *Vino **cu sau fără flori.** Zboară **dedesubtul sau deasupra norilor***? Rar, prepozițiile au regim diferit: *Este **pro sau contra cuiva***? *V-ați pronunțat **pentru sau împotriva schimbării***?

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

Există și gramaticieni care vorbesc despre determinantul dublu în anumite construcții care au caracter fix (Melis 2003, Melis și Leuven 2001): *A învățat lecția* ***cuvânt cu cuvânt.*** *Citea* ***pagină după pagină.*** *Procedează după principiul* ***ochi pentru ochi, dinte pentru dinte****. Face* ***eroare după eroare****.* Autorii observă că prepoziția funcționează aici ca un cvasicoordonant și reprezintă un fel de interpoziție care nu se mai relaționează cu un centru de grup extern.

2.7. *Topica prepoziției*

Un alt loc comun legat de această clasă de cuvinte este acela că prepoziția are o poziție fixă față de termenul regizat, mai exact, că, așa cum relevă și etimologia, stă în fața cuvântului dominat. Am exemplificat în secțiunea anterioară câteva situații de interpoziție regăsite și în limba română. Ne vom opri în cele ce urmează asupra contextelor în care prepoziția funcționează ca postpoziție: *Atitudinea sa este* ***destul de*** *bună.* ***Fel de fel de*** *vorbe spune. Eşti* ***nemaipomenit de*** *rău.* ***Ce de*** *fructe ai adunat!* ***Astfel de*** *oameni sunt rari.* Structurile cu postpoziție realizează o subordonare inversă, de la stânga spre dreapta. Ele se regăsesc în grupări fixe de tip locuțional.

Unele construcții au caracter interpretabil – ne referim în special la următoarele situații: numeral cu prepoziție + substantiv (*Douăzeci* ***de*** *oameni au plecat*), substantiv / adjectiv + prepoziție + substantiv (*Nenorocitul* ***de*** *Ion nu știe nimic*). Interpretările date în gramatici sunt următoarele:

1. prepoziția funcționează în context prototipic – este centru de grup sintactic (regizează substantivele *oameni, Ion*); impune restricții gramaticale termenilor dominați (cazul acuzativ, formă nearticulată); grupurile formate îndeplinesc funcția sintactică de atribut substantival prepozițional; centrele de grup externe (*douăzeci, nenorocitul*) au valoare morfologică de substantive și ocupă poziția sintactică de subiecte (ambii termeni au suferit un proces de recategorizare datorat inserției prepoziției care reorganizează structurile: a se compara cu *Nouăsprezece oameni au plecat. Nenorocitul Ion nu știe nimic,* în care termenii *nouăsprezece, nenorocitul* au valoare adjectivală.).

2. prepoziția devine postpoziție: inserția ei nu schimbă organizarea structurilor; o asemenea receptare are la bază evidența și primatul acordului asupra joncțiunii prepoziționale: prin urmare, substantivele

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

oameni, Ion își păstrează statutul de subiecte ca în enunțurile *Nouăsprezece oameni au plecat. Nenorocitul Ion nu știe nimic*. Drept consecință, termenii *douăzeci/nenorocitul* sunt însoțiti de postpoziție, au valoare adjectivală și funcție sintactică de atribuite adjectivale. O asemenea interpretare implică faptul că funcționalitatea postpoziției este nulă, din moment ce funcționează regula acordului: *Treizeci și două de scaune s-au rupt. Nenorocita de ea nu știe nimic.*

2.8. *Subordonarea grupului unui centru sintactic extern*

Funcționarea prepoziției în structura ternară presupune subordonarea grupului unui cap / centru sintactic extern care determină funcția sintactică a grupului și îi influențează sensul (în construcțiile în care prepoziția este subcategorizată / semilexicală, regentul impune prepoziția și, împreună cu aceasta, rolul tematic, dacă termenul regizat este un nominal). Reiese din acestea că grupul prepozițional are întotdeauna un statut de grup subordonat, integrat în alt grup sintactic. De altfel, mulți gramaticieni îl tratează ca extindere a celorlalte grupuri sintactice. Grupul prepozițional se poate subordona tuturor celorlalte grupuri sintactice: nominal ($_{GN}$[*Cartea* $_{Gprep}$[***pentru mama***]] *a fost scumpă.*), verbal ($_{GV}$[*Vine* $_{GPrep}$[***spre noi.***]]), adjectival (*Pare* $_{GAj}$[*sincer* $_{GPrep}$[***cu ceilalți.***]]), adverbial (*Locuiește* $_{GAdv}$[*aproape* $_{GPrep}$[***de noi.***]]), prepozițional (*Ia cartea* $_{GPrep}$[*de* $_{GPrep}$[***pe masă.***]]), interjecțional ($_{GInt}$[*Hai* $_{GPrep}$[***cu noi!***]])

În limba română se regăsesc puține situații de funcționare a prepoziției ca relator simetric: *Mama **cu** tata au plecat. Mama **și cu** tata au plecat*. Prepoziția are în acest context comportament specific conjuncției de tip coordonator și relaționează, prin urmare, doi termeni aflați pe aceeași poziție în ierahia sintactică. Schematic, relația poate fi reprezentată astfel: *Mama ← **cu** → tata au plecat,* la fel ca în: *Mama ← **și** → tata au plecat* sau [*Mama*] ***cu*** [*tata*] au plecat. Or, prepoziția funcționează, în general, ca relator asimetric, ca element subordonator, formând un grup sintactic cu termenul dominat, grup ce se subordonează, în ansamblu, unui centru sintactic extern: *A plecat la munte* $_{Gprep}$[*cu mama*].

Tot de poziția sintactică de subiect se leagă utilizarea atipică a unor prepoziții. Tradiția gramaticală face distincția dintre excepțiile reale și cele aparente, dar granița dintre cele două categorii nu este fixă.

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

Structura marcată din enunțul *A venit **la lume** de nu mai încăpea în sală* este interpretată fie drept excepție reală de subiect (Iordan 1954, GLR II 1954), fie drept abatere aparentă (Graur 1973, Hristea 1981, Bejan 1995, Constantinescu-Dobridor 1998). Ne interesează la aceste construcții funcționalitatea prepoziției – dacă ea introduce, într-adevăr, un subiect, funcționalitatea ei este nulă, din moment ce subiectul se află în relație de interdependență cu predicatul[7]. Cu alte cuvinte, prepoziția s-a recategorizat: și-a pierdut calitatea prepozițională, a suferit conversiunea în adjectiv, dovadă că termenul nu poate fi înlocuit cu altă prepoziție (*Au venit **spre** invitați de nu mai încăpeau în sală.*) spre deosebire de contextul prototipic (*Au venit **spre** munte.*). De asemenea, nu este permisă substituția cu un adverb de loc: *Au venit aici de nu mai încăpeau în sală.* spre diferențiere de *Au venit **spre noi**. = Au venit **aici**.* O altă probă o reprezintă acceptarea prezenței unui modificator: *Au venit chiar **la invitați** de nu mai încăpeau în sală. Au venit chiar **la munte**. Au venit pe **la munte**.* Totodată, prepoziția *la* admite subordonarea unui centru de factură prepozițională: *Au venit **de la invitați** de nu mai încăpeau în sală. Au venit **de la munte**.* Drept urmare, *la* din componența structurii analizate îndeplinește funcția sintactică de atribut adjectival al substantivului cu rol de subiect[8].

În alte cazuri, abaterile de la construcția subiectului în nominativ pot fi explicate prin absența / subînțelegerea centrului de grup extern al grupului prepozițional, adică a subiectului real. Asemenea cazuri sunt constituite de enunțurile: *Au venit **cu toții** la noi. **De aceștia** s-au mai văzut. **De-alde ăștia** mai sunt pe lume. Au mai venit **din invitați**.* Prin urmare, grupurile prepoziționale nu sunt subiecte reale, ci aparente și se subordonează unor subiectele subînțelese: *Au venit (ei) **cu toții** la noi. (Oameni) **de aceștia** s-au mai văzut. (Oameni) **de-alde ăștia** mai sunt pe lume. Au mai venit (unii, mulți) **din invitați**.*

Vom considera excepții reale enunțurile în care apariția prepoziției în poziția sintactică de subiect se datorează fenomenului imbricării: *Mă gândesc **la cine** îmi place. Luptă **pentru ce** se vede.* Prepoziția este cerută de termenul anterior (regent al propoziției subordonate), dar domină un relativ cu funcție de subiect, căruia îi impune nu numai forma, ci și cazul: *Se pronunță **împotriva cui** crede în eresuri. A reușit **grație cui** a pus umărul la treabă.*

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

3. **Câteva considerații finale**

În acest studiu am examinat comportamenul grupurilor prepoziționale în limba română actuală, din perspectiva teoriei gramaticii generative. Primul obiectiv a fost acela de a realiza o delimitare a conceptelor utilizate în gramatici pentru a desemna grupul prepozițional. În acest sens, am restrâns sfera conceptului de grup prepozițional la structura formată din prepoziție centru de grup sintactic și termenul dominat de aceasta. Am optat pentru considerarea prepoziției funcționale drept cap de grup slab, din cauză că aceasta nu schimbă natura consituentului pe care îl domină. În ceea ce privește cel de-al doilea obiectiv fixat – prezentarea specificului grupului prepozițional în limba română – am relevat faptul că grupul prepozițional nu poate fi monomembru decât în situații de excepție, explicabile prin fenomenul elipsei. Cu alte cuvinte, prepoziția centru de grup are întotdeauna caracter tranzitiv. Un alt comportament specific este funcționarea în structură ternară – am evidențiat faptul că prepoziția relaționează doi termeni (plini lexical) și stabilește coeziuni diferite cu aceștia. În principiu, dirijarea sintagmatică a formei termenului regizat se realizează prin recțiune (dacă termenul este un nominal), dar se pot identifica în limba română actuală și situații atipice (relația stabilită prin acord, prin simpla alăturare a termenilor). Am utilizat sintagma „insulă sintactică" pentru a desemna comportamentul tipic al grupului prepozițional în limba română – acesta este protejat de anumite operații sintactice (de exemplu, mutarea / dislocarea prepoziției în enunțurile de tip interogativ.). O altă caracteristică o reprezintă caracterul obligatoriu subordonat al grupului prepozițional – situațiile de utilizare absolută se întâlnesc numai în enunțuri eliptice. Ne-am referit totodată la unicitatea determinantului dominat de prepoziție, demonstrând că, inclusiv în cazul coordonării cuvintelor regizate de prepoziție, subordonarea față de același centru de grup este doar aparentă – coordonarea presupune fie reluarea jonctivului (subînțelegerea lui), fie existența unui alt centru de grup (pronumele semiindependent). Pentru echivalența grupului sintactic analizat cu alte clase de cuvinte ne-am referit la tipurile de grupuri, clasificare în funcție de calitatea morfologică a prepoziției (lexicale/ semilexicale / funcționale). În ceea ce privește topica prepoziției, am examinat structurile prototipice și atipice pentru a ilustra funcționarea prepoziției ca postpoziție.

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

Note

[1] Prepoziția poate impune formă de gen unui nominal numai atunci când acesta este un adjectiv promonominal posesiv în acuzativ, situație înregistrată în gramatici drept excepție, dat fiind faptul că acordul este mai degrabă formal și se datorează elementului final din componența prepoziției (*-a, -ul, -le*), omonim cu articolul definit: *A luptat împotriv**a ta**. Privește cu atenție împrejur**ul său**. În spat**ele meu** se mișcau trupele inamicilor.*

[2] Situațiile în care grupul prepozițional apare fără a fi subordonat unui centru sintactic extern sunt rare și presupun posibilitatea recuperării regentului din context: ***La** masă! **Pe** cai! **În** clasă, vă rog!*

[3] *„**Predicatul semantic*** reprezintă componentul propoziției care asociază unei entități *o proprietate* sau care stabilește *o relație determinată* între două sau trei entități." (GALR II: 241)

[4] Singura inserție pe care pare să o accepte acest tip de grup prepozițional este a semiadverbului *mai*: *A plecat fără a mai saluta.*

[5] Și în această situație este permisă inserția unor semiadverbe: *Pleacă de pe aici. Până pe acolo mai are mult.*

[6] Regimul cazual unic este pus în discuție în unele lucrări dat fiind faptul că prepozițiile cu regim de genitiv nu mai impun acest caz atunci când sunt urmate de adjective pronominale posesive cu formă de acuzativ sau de clitice pronominale de dativ. Soluțiile oferite sunt diverse: fie se reconsideră paradigma pronumelui personale / posesiv în genitiv prin adăugarea de noi forme (*mea, ta, sa* etc., respectiv *–mi, -ți, -i* etc.), fie prin admiterea regimului prepozițional multiplu (prepozițiile de genitiv regizează cazuri diferite în funcție de forma termenului dominat.

[7] Gramaticile recente propun receptarea subiectului ca subordonat al predicatului: „În concepția acestei gramatici, **subiectul**, a cărui apariție este condiționată de capacitatea sintactică a verbului de a accepta un nominal-subiect, este interpretat ca aparținând clasei complementelor, fiind considerat ***tip special, «privilegiat»*** de complement" (GALR II 2008: 319).

[8] Iordan (1954) explică mecanismul care a stat la baza formării structurii cu *la* afectiv – la început, *la* a avut valoare prepozițională în construcții în care substantivul îndeplinea funcția sintactică de circumstanțial (indicând locul), apoi formularea s-a extins la obiectul direct (*A mâncat la prune!*) și, în final, la construirea subiectului. Există autori care îl interpretează fie drept numeral nehotărât (Hristea 1981), fie drept particulă exclamativă echivalentă cu *mulți* (Graur 1973, Bejan 1995, Constantinescu-Dobridor 1998). Lizica Mihuț susține că acest subiect este de tip cantitativ (similar celui construit cu ajutorul lui *ce de*), și are la bază construcții exclamative: *S-au adunat la oameni! Ce de oameni s-au adunat!* (Mihuț 2007).

Bibliografie

GALR I 2008 = Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I, Editura Academiei Române, București.
GALR II 2008 = Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. II, Editura Academiei Române, București.
GBLR 2010 = Pană Dindelegan, Gabriela (2010) (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București.

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)

DŞL 1997 = Bidu-Vrânceanu, Angela, Călăraşu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaş, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicţionar general de ştiinţe ale limbii*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.

Adler, Silvia, Kurzon, Dennis (editori) (2008), *Adpositions. Pragmatic, semantic and syntactic perspectives*, John Benjamins Publishing Company, Typological Studies in Languages (TSL), vol. 74, Amsterdam / Philadelphia.

Bejan, Dumitru (1995), *Gramatica limbii române. Compendiu,* Editura Echinox, Cluj-Napoca.

Chiorean, Luminiţa (2009), „Adnotări la gramatica prepoziţiei", în „Limba Română", nr. 11-12, anul XIX.

Constantinescu-Dobridor Gh. (1998), *Sintaxa limbii române*, Ediţia a II-a, revăzută, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.

Coteanu, Ion (1982), *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, Bucureşti.

Gaatone, David (2001), *Les prépositions: une classe aux contours flous*, în „Travaux de linguistique", 1-2 (42-43).

Geană, Ionuţ (2013), *Construcţii verbale prepoziţionale în limba română*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti.

Graur, Al. (1973), *Gramatica azi*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti.

Gruiţă, G. (1981), *Acordul în limba română*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Hristea, Theodor (1981), (coord. şi autor principal), *Sinteze de limba română*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, Ediţia a II-a.

Iordan, Iorgu (1954), *Limba romînă contemporană*, Manual pentru Instituţiile de Învăţămînt Superior, Bucureşti.

Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir (1978), *Limba română contemporană*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.

Leuven, Ku, Melis Ludo (2001), *Syntaxe du groupe prépositionnel*, în „Travaux de linguistique", nr. 1-2 (42-43), p. 11-12.

Melis, Ludo (2003), *La préposition en français*, Ophrys, L'Essentiel français, Paris.

Mihuţ, Lizica, Miuţa, Bianca (2007), *Limba Română. Sinteze şi exerciţii,* Editura Universităţii *Aurel Vlaicu*, Arad.

Neamţu, G.G. (2006-2007), *O clasificare categorial-relaţională a atributului în limba română. Cu adnotări*, în „Dacoromania", p. 111-145.

van Riemsdijk, H. C. (1990), *Functional Preposition*, în H. Pinkster & I. Genée (editori), „Unity in diversity", Dordrecht, Foris, p. 229-241.

BDD-A20797 © 2015 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:06 UTC)